

แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด
ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง*

GUIDELINES FOR PROMOTING MUSHROOM FARMING IN
COMMUNITIES.A CASE STUDY OF MUSHROOM FARM, POLICE
SERGEANT MAJOR WICHIANKONGJUI, VILLAGE NO. 9, ROMMUEANG
SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE
THAILAND

ไตรรัตน์ มาศตเวช

Trirat Mastuwach

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Dumrongwattana

เดโช ข่าน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkaew

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการเพาะเห็ดฟาร์ม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเพาะเห็ดฟาร์ม และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) วิธีการเพาะเห็ดฟาร์ม พบว่ามีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1.1) การเลือกสายพันธุ์เห็ด จากทั้งหมด 10 กว่าสายพันธุ์ โดยเลือกให้ตรงกับความต้องการของตลาด 1.2) การเพาะเห็ดเพาะโดยวิธีการทำก้อนเชื้อเห็ด 1.3) การดูแลเห็ดโดยการรดน้ำ 1.4) การเก็บเห็ดโดยวิธีการดึงด้วยมือ 2) ปัญหาการ

* Received 3 November 2021; Revised 12 December 2021; Accepted 17 December 2021

เพาะเห็ดฟาร์ม พบว่า 2.1) ความชื้นในวัตถุดิบมีมากเกินไปจนทำให้เกิดการเน่าเสียของเชื้อเห็ด
2.2) มีปัญหาโรคเชื้อรา และแมลง 2.3) ปัญหาราคาเห็ดตกต่ำ และ 3) แนวทางส่งเสริมการ
เพาะเห็ดฟาร์ม พบว่า 3.1) การส่งเสริมการออกแบบแพ็คเกจที่สวยงาม 3.2) แนวทางการใช้
สารสกัดจากธรรมชาติในการกำจัดแมลง 3.3) ตัวแทนในการจำหน่าย 3.4) การจำหน่ายแบบ
ออนไลน์ หรือขายตามห้างสรรพสินค้าและการขายหน้าฟาร์ม 4) ข้อเสนอแนะ
4.1) ควรมีตลาดในการรองรับผลผลิตจากฟาร์ม 4.2) โรงเรือนในการเพาะเห็ดควรปิดให้มิดชิด
4.3) ควรมีการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้กับต่างชุมชน เพื่อต่อยอดสินค้าในชุมชน
4.4) รัฐควรมีการส่งเสริมและให้ความรู้ด้านการตลาด และการประกันราคาสินค้า 4.5) ควรมี
การส่งเสริมในการกำหนดการใช้สารป้องกันและกำจัดแมลงหรือเชื้อราที่เป็นศัตรูพืชของเห็ด
คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, การเพาะเห็ด, ฟาร์มเห็ด

Abstract

This research paper aims to study the methods of mushroom farming. To analyze the problem condition of mushroom farming and learn how to promote mushroom farming case study of mushroom farm Wichian Kongjui police sword using qualitative research protocols 11 key informants collected data using an interview form, participant observation. Voice recorder, camera, descriptive data analysis the study results showed that 1) mushroom farming methods It was found that the essential steps were as follows: 1.1) Selection of mushroom species from more than 10 species. 1.2) Mushroom cultivation by mushroom inoculation method 1.3) Mushroom care by watering 1.4) Mushroom picking by hand pull method 2) The problem of mushroom farming was found. 2.1) there is too much moisture in the raw materials causing spoilage of sawdust, 2.2) problems with fungal and insect diseases, 2.3) problems with low mushroom prices, and 3) promotion guidelines for mushroom farming, found that 3.1) promotion of package designs that Beautiful 3.2) Guidelines for using natural extracts to get rid of insects 3.3) Distribution agents 3.4) Online distribution or selling at department stores and selling in front of the farm. 4) Recommendations 4.1) There should be a market to support the produce from the farm. 4.2) The greenhouses for mushroom cultivation should be completely closed. Know different communities to extend products in the community 4.4) The state should promote and educate marketing. And product price assurance. 4.5) There

should be a promotion in determining the use of pesticides and fungicides that are pests of mushrooms.

Keywords: Guidelines for Promote, Mushroom Cultivation, Mushroom Farm

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเลือก หรือตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ตามความสามารถและโอกาสของตน รวมถึงการมีเสรีภาพในการประกอบกิจการทางธุรกิจ การเลือกอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ มากขึ้น เมื่อสังคมไทยได้นำระบบเศรษฐกิจนี้เข้ามาใช้จึงทำให้เกิดช่องว่างด้านการดำเนินชีวิตของประชากรไทยที่แตกต่างกันออกไป จากความสามารถและโอกาสของบุคคลทำให้ระดับรายได้แตกต่างกัน รวมถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจของธุรกิจในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพในการแข่งขันที่เพียงพอกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้ดั่งนั้น การส่งเสริมการแข่งขันเศรษฐกิจในระดับฐานรากจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อสนับสนุน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนในการประกอบธุรกิจเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มอาชีพในชุมชนซึ่งมีทรัพยากรอยู่แล้วให้มีการพัฒนาความสามารถ และศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน และให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ (ภาควัต ศรีสุรพล และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2560)

เห็ดเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่ง ที่สามารถนำมาบริโภคได้ ซึ่งอุดมไปด้วยโปรตีนวิตามินและเกลือแร่ นอกจากนี้เห็ดบางชนิดยังเป็นยาสมุนไพร อายุวัฒนะ ในการป้องกันรักษาโรคหลาย ๆ ชนิด เช่น เห็ดหลินจือ เห็ดหัวลิง เป็นต้น ในสภาพธรรมชาติ เห็ดมักจะขึ้นตามป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงช่วงฤดูฝน แต่ในปัจจุบันได้มีการศึกษาทดลองและพัฒนา การเพาะเลี้ยงเห็ดให้มีผลผลิตตลอดปี เช่น เห็ดสกุลนางรม ได้แก่ เห็ดนางฟ้า เห็ดขอนขาว-ขอนดำ เห็ดบด นางรม เป้าฮื้อ ฮังการี หูหนู ตีนแรด เห็ดโคนญี่ปุ่น เป็นต้น การเพาะเลี้ยงเห็ด เกษตรกรสามารถเรียนรู้ฝึกปฏิบัติได้ โดยใช้พื้นที่เพาะเลี้ยงเพียงเล็กน้อยและใช้วัสดุเพาะที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ฟางข้าว เศษมันสำปะหลัง เปลือกถั่วเหลือง ถั่วเขียว ซังข้าวโพด ใบแฝก ขี้เลื่อย เป็นต้น เป็นการสร้างงานและรายได้ ให้แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงได้เป็นอย่างดี (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2556)

เห็ดเกิดจากเชื้อรา พบอยู่ในธรรมชาติจำนวนมากกว่า 100,000 ชนิด เห็ดที่สามารถเจริญเติบโตได้ตามพื้นที่ซึ่งมีความชื้น อุณหภูมิที่เห็ดต้องการ เห็ดแบ่งได้เป็น เห็ดรับประทานได้ และรับประทานไม่ได้ ปัจจุบันในประเทศไทยนิยมเพาะเห็ดเป็นการค้าประมาณ 10 กว่าชนิด ได้แก่ เห็ดฟาง เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดหลินจือ เห็ดหูหนู เห็ดหอม เห็ดแชมปิญอง เห็ดขอนขาว เห็ดโคนญี่ปุ่น เห็ดเข็มเงินเข็มทอง เห็ดตีนแรด เป็นต้น และการเพาะเห็ดในประเทศไทย

นับว่ามีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ทั้งเป็นอาชีพเสริม และเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงต้องการอาหารโปรตีนที่ราคาไม่แพง แต่มีคุณค่าอาหารสูง ปลอดภัยจากสารเคมี ตลาดจึงมีความต้องการสูงทั้งในประเทศ และต่างประเทศทั้งเห็ดสด เห็ดแห้ง และเห็ดกระป๋อง เห็ดเป็นราชนิดหนึ่งซึ่งไม่จัดเป็นพืช หรือสัตว์ไม่มีสารสีเขียว (Chlorophyll) เหมือนพืช จึงไม่สามารถปรุงอาหารกินเองได้ ไม่มีระบบประสาท หรืออวัยวะ และไม่สามารถเคลื่อนที่ได้เช่นสัตว์ การเจริญเติบโตของเห็ดมีลักษณะเป็นเส้นใยรวมกันเห็ดนำมาประกอบอาหารจะมีกลิ่นหอมรสชาติดี คนไทยนิยมบริโภคกันมากตั้งแต่บรรพบุรุษ สาเหตุเพราะเห็ดมีสารอาหารโปรตีนสูง 2-4 % มีมากกับที่พบในพืชจำพวกถั่วเมล็ดแห้ง มีน้ำ 80-90% มีกากอาหาร 1% และมีสารอาหารพวกแร่ธาตุที่จำเป็นต่อร่างกาย เช่น ธาตุเหล็ก ฟอสฟอรัส และแคลเซียม โดยเฉพาะมีเกลือแร่สูงกว่าผักถึง 2 เท่า ถือว่าเห็ดมีคุณค่าทางอาหารทดแทนเนื้อสัตว์ แต่ไม่มีสารโคเลสเตอรอลที่เป็นอันตรายต่อระบบไหลเวียนของโลหิต เห็ดจึงเหมาะกับผู้ป่วยที่เป็นโรคตับ โรคไต โรคหัวใจ และความดันโลหิตสูง ในทางการแพทย์ยังเชื่อว่า “เห็ดหอม” ช่วยต้านโรคมะเร็ง และเห็ด “หลินจือ” รับประทานแล้วจะเป็นยาบำรุงกำลังช่วยให้สุขภาพแข็งแรง มนุษย์ทั่วโลกรู้จักเห็ดมานานที่สายพันธุ์ของเห็ด มากกว่า 30,000 สายพันธุ์ แต่มีถึงร้อยละ 99 สายพันธุ์ที่บริโภคได้ที่เหลือร้อยละ 1 เป็นเห็ดพิษหรือเห็ดเมา ในอดีตเห็ดที่นำบริโภคนั้นมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น เห็ดฟรัง เห็ดหอม เห็ดโคน และเห็ดฟาง ในปัจจุบันพบว่าหลาย ๆ ประเทศหันมาให้ความสนใจ และร่วมมือกันในการวิจัย และค้นคว้า ทดลอง คัดเลือก และปรับปรุงพันธุ์เห็ดให้มีจำนวนมากขึ้น และพัฒนาเทคนิควิธีการเพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคประเทศไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมต่อการเพาะเห็ดอย่างมาก เพราะมีวัสดุเหลือใช้จากพืชเศรษฐกิจ (สัปปะรด ถั่วลิสง และคางทูม, 2557)

พื้นที่ฟาร์มเห็ดร่มเมืองตั้งอยู่ใน ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง สภาพทั่วไปของฟาร์มเห็ดจะประกอบไปด้วยเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ โรงเรือนเพาะเห็ดทั้งหมด 8 โรงเรือน ซึ่งแต่ละโรงเรือนสามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้สามหมื่นก้อนโดยประมาณ โรงบ่มเชื้อ 4 โรง และห้องหยอดเชื้อ 1 ห้อง

เนื่องจากผู้วิจัยมีความสนใจในการเพาะเห็ดฟาร์ม ถึงแม้จะมีระยะเวลาในการปลูกที่สั้น และเก็บเกี่ยวง่ายเกษตรกรมักจะเจอปัญหาในด้านเชื้อรา หรือศัตรูพืช และสภาพอากาศตามฤดู ที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และยังเป็นปัจจัยของการออกดอกเห็ดอีกด้วย ดังนั้นการเพาะปลูกเห็ดถึงจะมีเวลาในการออกผลผลิตที่สั้น แต่ก็มีปัญหาในเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย จึงทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกเห็ดได้รับผลกระทบมาหลายราย เพราะไม่สามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันได้ หรืออาจจะมีความพร้อมที่ไม่เพียงพอต่อการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นใน แต่ละครั้งได้ ซึ่งการเลี้ยงดู หรือเพาะปลูกเห็ดนั้นจะต้องมีความละเอียดอ่อน และจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาค้างนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มเกษตรกร คือ เจ้าของฟาร์ม และพนักงานในฟาร์มเห็ดร่มเมืองหมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 6 คน ได้แก่ ด.ต.วิเชียร คงจ้อย (เจ้าของฟาร์มเห็ด), นางนิยม คงจ้อย (ผู้ดูแลฟาร์มเห็ด), นางสาวพิศรา คงจ้อย (พนักงานบรรจุภัณฑ์), นางหนูพร้อม มาศตเวช (หัวหน้าพนักงาน), นายประยูร วงศ์ประโส (พนักงานเตรียมก้อนเชื้อ) และนางอรคำ วงศ์ประโส (พนักงานเก็บผลผลิต)

1.2 กลุ่มผู้ส่งเสริมสนับสนุน คือ ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนในการเพาะเห็ดฟาร์มเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน จำนวน 5 คน ได้แก่ 1) นายกเทศมนตรีตำบลร่มเมือง 2) เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลร่มเมือง 3) นักพัฒนาชุมชน 4) พนักงานรับสินค้า แผนกผัก-ผลไม้ และ 5) คนขายเชื้อเห็ด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มที่ถูกศึกษา เป็นการสังเกตในขณะที่ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์

2.3 เครื่องบันทึกภาพนิ่ง เป็นการถ่ายภาพจากโทรศัพท์มือถือเพื่อถ่ายรูปประกอบในวิจัย

2.4 เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ หากข้อมูลส่วนใดที่ผู้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ให้บันทึกเสียงก็จะหยุดการบันทึกเสียง ณ ช่วงเวลานั้นทันที

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สำรวจพื้นที่ในฟาร์มเห็ดเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการเพาะปลูกเห็ด

3.2 สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การปรับตัวเบื้องต้นให้เข้ากับพนักงานในฟาร์มเห็ด พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเบื้องต้น

3.3 ประสานงานโดยการขออนุญาตจากผู้ประกอบการ หรือเจ้าของฟาร์ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะจง โดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ

3.4 รวบรวมวิเคราะห์ สรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดสามารถไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้มา และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. วิธีการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า วิธีการเพาะเห็ดฟาร์มเริ่มต้นจากการเลือกสายพันธุ์เห็ดหรือเชื้อเห็ดนั้น จะต้องเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ซึ่งมีผลต่อปริมาณ และคุณภาพของเห็ด การเลือกชนิดของเห็ดให้เหมาะกับการผลิต การใช้สายพันธุ์ของเห็ด ซึ่งจากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของ ด.ต.วิเชียร คงจ้อย (เจ้าของฟาร์มเห็ด) กล่าวว่า

“ฟาร์มเห็ดของเรา มีทั้งสิ้น 5 สายพันธุ์หลัก คือ เห็ดฟาง เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดขอนขาว เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดเข็มเงินเข็มทอง ซึ่งทั้งหมดนับว่าเป็นเห็ดเศรษฐกิจ นิยมนำมาบริโภคมากที่สุด” (วิเชียร คงจ้อย, 2563)

2. สภาพปัญหาการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัตถุดิบ และวัสดุที่มีผลกระทบต่อการผลิตจะเป็นเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการผลิต หรือวัตถุดิบเกิดเสียหายก่อนที่จะมาใช้ในการผลิต พวกศัตรูพืชจำพวกแมลงและเชื้อรา มักจะสร้างปัญหาและความเสียหายให้แก่วัสดุและอุปกรณ์ พวกแมลงนั้นจะเข้ามาวางไข่ในวัสดุที่ใช้ทำก้อนเห็ด ซึ่งจากการให้ข้อมูลของ นางนิยม คงจ้อย (ผู้ดูแลฟาร์มเห็ด) กล่าวว่า

“ศัตรูของเห็ด ส่วนใหญ่เป็นพวกเชื้อรา และแมลงจำพวก ไร หนอนแมลงวัน หนอนผีเสื้อ ซึ่งพวกนี้จะเข้ามาวางไข่อยู่กับก้อนเชื้อเห็ด หรือแอบอยู่ตามซอกมุมมืดของโรงเรือน ถ้าเราตรวจและทำความสะอาดไม่ดี ก็อาจจะทำให้ต้องทิ้งเห็ดในโรงเรือนนั้นทั้งโรงเรือน ซึ่งเสียหายมาก” (นิยม คงจ้อย, 2563)

3. แนวทางส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า แนวทางในการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ ควรจะต้องมีการตรวจสอบความต้องการของตลาด และผู้บริโภคก่อน และจะต้องมีการหาตลาดสำหรับในการจำหน่ายสินค้าไว้ล่วงหน้าก่อนทำการผลิต เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในการเพาะปลูกผลิตตามความต้องการของผู้บริโภคหรือผลิตภัณฑ์ได้รับความสนใจนั้น ตัวสินค้าจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ไม่ก็จะต้องทำให้ตัวบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ โดยทำให้ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้อุณหภูมิให้ที่น่าสนใจมากขึ้น หรือโลโก้ของฟาร์มในการเรียกลูกค้า

“เกษตรกร ต้องศึกษาสภาพเศรษฐกิจและตลาด ว่า ในปัจจุบัน ตลาดนิยมบริโภคเห็ดอะไรบ้าง ซึ่งเราจะผู้คอยให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ จะรู้ในส่วนการผลิต ไม่ค่อยสนใจในเรื่องการตลาด ซึ่งตรงนี้ เราต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือ” (เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลร่มเมือง, 2563)

“จากที่ผมเห็นบ่อย ๆ เห็ดที่รับเข้ามาจะเป็นเห็ดฟาง เห็ดขอนขาว เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดเข็มทอง เป็นหลัก ซึ่งเราจะมีมาตรการและการควบคุมคุณภาพสินค้าให้คงที่ตลอด หากสินค้าที่ฟาร์มส่งเข้ามามีปัญหา ไม่ได้คุณภาพ เราจะส่งกลับทันที” (พนักงานรับสินค้าแผนกผัก-ผลไม้, 2563)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

1.1 การเลือกสายพันธุ์เห็ด

การเลือกสายพันธุ์เห็ดหรือเชื้อเห็ดนั้น จะต้องเลือกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ซึ่งมีผลต่อปริมาณ และคุณภาพของเห็ด การเลือกชนิดของเห็ดให้เหมาะกับการผลิต การใช้สายพันธุ์ของเห็ด จะขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้บริโภคและตลาด โดยทั่วไปแล้วเห็ดเป็นพืชที่เพาะได้ง่าย ส่วนมากจะใช้เชื้อเห็ดได้เกือบทุกเดือน ยกเว้นช่วงฤดูร้อน เพราะเห็ดชอบอากาศเย็นชื้น การใช้เชื้อเห็ดจะต้องมีการวางแผนในการใช้เชื้อเห็ดในแต่ละครั้ง ใช้ให้ตรงกับ

ฤดูที่เหมาะสมในการใช้ของเห็ดแต่ละสายพันธุ์ ในการเลือกสายพันธุ์ของเห็ดจะต้องมีการสื่อสารกันไม่ว่าจะเป็นการสั่งซื้อเห็ดจากร้านต่าง ๆ ซึ่งงานวิจัยของ อลงกรณ์ กรณ์ทอง เรื่องชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเห็ด ได้กล่าวว่า เชื้อพันธุ์เห็ด มีผลต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิต การเลือกชนิดเห็ดให้เหมาะสมกับตลาด เป็นปัจจัยในการผลิตให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า การวิจัยพัฒนาสายพันธุ์เห็ด เป็นการเพิ่มคุณภาพในธุรกิจการเพาะเห็ดเพื่อบริโภค การพัฒนาสายพันธุ์เห็ดให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาดมากยิ่งขึ้น จึงเป็นหลักการสำคัญ (อลงกรณ์ กรณ์ทอง, 2558)

1.2 การเพาะเห็ด

การเพาะเห็ดจะต้องประสานงานกันอยู่ตลอดเวลาในการเพาะเห็ด ไม่ว่าจะเป็นการทำก้อนเชื้อเห็ด และการนึ่งก้อนเห็ดในการฆ่าเชื้อ จะต้องประสานงาน หรือการพูดคุยกันอยู่เสมอ เพื่อความเข้าใจกันในการทำงานการเพาะเห็ดของแต่ละสายพันธุ์นั้นจะมีการเพาะปลูกที่ไม่เหมือนกัน การที่จะเพาะปลูกเห็ดในแต่ละครั้ง จะต้องมีการวางแผนในการปลูก และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเพาะปลูกให้เรียบร้อย และเชื้อเห็ดจะต้องมีความพร้อมในการปลูก การเพาะเห็ดด้วยการทำก้อนเห็ด และวิธีการหยอดเชื้อเห็ด เมื่อทำก้อนเชื้อเห็ดเสร็จแล้วเราก็นำก้อนเชื้อที่ได้มาทำการหยอดเชื้อ และบ่มเชื้อเห็ด จากการศึกษาเรื่อง การคัดเลือกแบคทีเรียสร้างเอนโดสปอร์ที่มีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตเห็ดฟาง ได้กล่าวว่า วิธีการเพาะเห็ดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีผู้คิดค้นดัดแปลงทั้งวัสดุเพาะ หัวเชื้อ สายพันธุ์เห็ด มีวิธีการเพาะปลูกเห็ดที่หลากหลาย แต่การคิดที่จะนำจุลินทรีย์มาช่วยในการเพิ่มผลผลิตเห็ด เพิ่งจะได้รับความสนใจเมื่อไม่นานมานี้ นอกจากนี้ปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรือนเพาะเห็ด ทำให้ ผลผลิตไม่คุ้มค่าจนทำให้บางรายต้องเลิกกิจการไป (สุนีย์ คำพันธุ์, 2557)

1.3 การดูแลเห็ด

การวางแผนจะต้องเริ่มตั้งแต่ก่อนที่จะปลูก และจะต้องทำตามลำดับและขั้นตอน ซึ่งในเรื่องของการดูแลเห็ดในเรื่องของสภาพอากาศ หรือสภาพภูมิประเทศของสถานที่ตั้งฟาร์มเห็ด จึงมีความสำคัญ จะต้องมีความเหมาะสมของประเภทของเห็ด การดูแลเห็ดจะต้องดูแลตั้งแต่อุณหภูมิ ไม่ร้อนจนเกินไป และจะต้องไม่เย็นจนเกินไป ความชื้นจะต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสม น้ำควรรดน้ำบ่อยครั้งในช่วงฤดูร้อน 3 ครั้งต่อวัน การรดน้ำจะต้องไม่รดน้ำมากจนเกินไปหากเป็นช่วงฤดูร้อนสามารถรดน้ำได้มากกว่าฤดูอื่น ๆ ถ้าเกิดไม่มีการประสานงานในการดูแลรดน้ำ อาจจะทำให้มีการรดน้ำซ้ำกันจะทำให้เกิดอาการช้ำน้ำและเน่าเสียได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีไอโอทีที่ควบคุมฟาร์มอัจฉริยะในโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเห็ดประกอบด้วย 1) อุณหภูมิ ระดับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญของเห็ดนางฟ้าจะประมาณ 25 องศาเซลเซียส หากอุณหภูมิต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส หรือสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส

เห็ดนางฟ้า จะไม่ออกดอก และการทำให้ก้อนเชื้อได้รับอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส ในระยะเวลาสั้น ๆ หรือได้รับอุณหภูมิต่ำในช่วงเวลากลางคืน ก็จะช่วยชักนำให้การออกดอก ของเห็ดดีขึ้น 2) ความชื้น เห็ดนางฟ้าเป็นเห็ดที่ต้องการสภาพความชื้นของอากาศค่อนข้างสูง สภาพของโรงเรือนที่เหมาะสมควรมีความชื้นไม่ต่ำกว่า 80 - 85 เปอร์เซ็นต์ 3) ปริมาณธาตุอาหารในวัสดุเพาะ นับว่ามีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตเห็ดนางฟ้าเป็นอย่างมาก พบว่า หากให้อาหารเสริมพวกแอมโมเนียมไนเตรท จะทำให้ผลผลิตเห็ดนางฟ้าเพิ่มขึ้นประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ (วีรศักดิ์ พองเงิน และคณะ, 2561)

1.4 การเก็บเห็ด

การเก็บดอกเห็ด เมื่อดอกเห็ดมีอายุพอเหมาะ ไม่แก่จนเกินไปใช้มือจับดอกเห็ดแล้วดึงเบา ๆ โยกไปทางซ้าย และขวา ดอกเห็ดจะหลุดออกมาเอง การเก็บเห็ดนั้นสามารถเก็บได้ทุกวัน หากมีเห็ดให้เก็บ การที่จะเก็บเห็ดได้ในแต่ละครั้งเห็ดจะต้องมีอายุที่พอประมาณ หลังจากการเพาะปลูกแล้ว และจะมีระยะในการเก็บหลังจากเปิดก้อนให้เห็ดออกแล้ว ประมาณ 5 - 7 วันหลังจากการเปิดก้อนเห็ดถึงจะเก็บได้ หลังจากเก็บแล้วใช้ทางซ้อนชุดหน้าก้อนเห็ดเบา เพื่อทำความสะอาดสิ่งตกค้างที่หน้าของก้อนเห็ด ไม่ให้หมักหมมจากสิ่งที่ตกค้างจากการเก็บในรอบก่อน ถ้าไม่ทำความสะอาดจะทำให้เห็ดเกิดการเน่าเสีย การประสานงานในการเก็บแต่ละครั้งจะเก็บเห็ดตามการสั่งซื้อของลูกค้า หรือตามที่ตลาดสั่งซื้อ ซึ่งงานวิจัยเรื่อง เก็บเห็ดถูกวิธี ช่วยให้ดอกไม่ช้ำ เส้นใยไม่สะเทือน ออกดอกได้ต่อเนื่อง ได้กล่าวว่า วิธีการเก็บเห็ด ให้ดอกเห็ดไม่ช้ำ เส้นใยไม่สะเทือน ควรสวมถุงมือแบบบางในมือข้างที่เราต้องใช้เก็บเห็ด จากนั้นใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลางเพียง 3 นิ้ว จับบริเวณโคนเห็ด ที่ยื่นออกมาด้านนอกถุงแล้วโยกไปมาเบา ๆ เห็ดก็จะออกมาอย่างง่ายดาย ไม่ช้ำ และที่สำคัญไม่ควรเอามือเข้าไปเด็ดในถุงเห็ดเด็ดขาด เพราะอาจทำให้เชื้อเห็ดเน่าตายหรือออกดอกได้ (รุ่งทิwa อันตรเสน, 2556)

1.5 การจำหน่าย

ในการจำหน่าย หรือการขายนั้น จะต้องมีการวางแผนในการขาย หรือมีการวางแผนมาตั้งแต่การเพาะปลูก เพราะจะต้องมีการคำนวณระยะการออกของผลผลิต และการคำนวณของระยะเวลาในการขาย หรือจำหน่ายในแต่ละรอบ ช่องทางการจำหน่ายเห็ด ถือว่าเป็นขั้นตอนที่ต้องบอกที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนที่จะสร้างรายได้ให้กับผู้เพาะเห็ด หรือเกษตรกร การจำหน่ายจะต้องมีการวางแผน และต้องอาศัยความต้องการ หรือความนิยมของตลาดและผู้บริโภคด้วย การพัฒนาขายการโดยการเปลี่ยนวิธีการขาย จากการจำหน่ายแบบเดิมมาเป็นการขายแบบออนไลน์ หรือขายตามตลาดนัดในพื้นที่ หรือห้างสรรพสินค้า และการขายหน้าฟาร์ม ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัวเรือน ได้กล่าวว่า การจัดจำหน่ายจำเป็นต้องผ่านช่องทางที่หลากหลายจึงจะได้ผล บางครั้งอาจใช้วิธีง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน เช่น การจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่นเพจเฟซบุ๊ก

(Facebook Fanpage) อินสตาแกรม (IG) เป็นต้น การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดจำหน่าย หน่วยผลิตภัณฑ์ และบริการเกี่ยวกับการค้าส่ง การค้าปลีก การขนส่ง และการเก็บรักษา จะช่วยให้ผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น (นิมอญค์ อ่อนอก, 2563)

2. สภาพปัญหาวิธีการการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจเขียวรคงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

2.1 ปัญหาด้านวัตถุดิบในการผลิต และปัญหาด้านโรค และแมลง

ควรจัดทำแผนการตลาดประจำปีไว้ล่วงหน้า เพื่อทำแผนการผลิตเห็ดประจำปี โดยกำหนดปริมาณ กำหนดเวลาในการผลิต เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตแต่ละครั้ง และควรเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ปัญหาที่เกิดกับวัตถุดิบ และวัสดุที่มีผลกระทบกับการผลิต จะเป็นเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการผลิต หรือวัตถุดิบเกิดเสียหายก่อนที่จะมาใช้ในการผลิต พวกศัตรูพืชจำพวกแมลง และเชื้อรา มักจะสร้างปัญหา และความเสียหายให้แก่วัสดุ และอุปกรณ์ พวกแมลงนั้นจะเข้ามาวางไข่ในวัสดุที่ใช้ทำก้อนเห็ด ปัญหาที่เกิดจากวัตถุดิบส่งผลให้การผลิตก้อนเห็ดล่าช้า ส่งผลต่อการเพาะปลูกที่ล่าช้าตามไปด้วย ซึ่งครานนท์ เจริญสุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง คู่มือการเพาะเห็ด ได้กล่าวถึงปัญหาในเบื้องต้น 4 ข้อ ดังนี้ (ครานนท์ เจริญสุข, 2554)

2.1.1 ด้านความรู้ในการจัดการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการส่วนประสมการตลาด ได้แก่การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้สนองตอบความต้องการของผู้บริโภคช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย และการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสม แนวทางการพัฒนา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการผลิต การจัดการส่วนประสมการตลาด ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทนในการผลิตเห็ดแก่เกษตรกร และความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของเห็ดให้แก่เกษตรกร เพื่อเพิ่มมูลค่าในการผลิตให้มากขึ้น

2.1.2 ด้านวัตถุดิบในการผลิต เนื่องจากวัตถุดิบหลักในการเพาะเห็ดคือ ขี้เลื่อยไม้ยางพารา ที่ต้องขนส่งขึ้นมาจากภาคใต้ ซึ่งอยู่ห่างไกลจากพื้นที่การผลิตเห็ด จึงทำให้มีราคาแพงขึ้น ประกอบกับปัจจุบันมีเกษตรกรที่ทำการเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นทำให้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราเป็นที่ต้องการเพื่อการผลิตเห็ดมากขึ้น อีกทั้งในบางครั้งเกษตรกรต้องประสบกับการปลอมปนของขี้เลื่อยที่ไม่ใช่ขี้เลื่อยไม้ยางพาราทั้งหมด เวลานำมาเพาะเห็ดทำให้ไม่เกิดดอก หรือผลผลิตต่ำ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้องหาวัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ และสามารถทดแทนการใช้ขี้เลื่อยไม้ยางพาราในการผลิตเห็ด เช่น ไม้มะม่วง และวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรอื่น เช่น ฟางข้าว ผักตบชวาแห้ง ในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ลดต้นทุนในการผลิตเห็ดได้

2.1.3 สายพันธุ์และหัวเชื้อเห็ด การเลือกใช้หัวเชื้อเห็ดของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นการเลือกซื้อหัวเชื้อมาจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ แต่ในบางครั้งก็จะประสบปัญหา คือ หัวเชื้อไม่มีคุณภาพเชื้อเห็ดบ่มแล้วมีเชื้อเห็ดเดิน และผลผลิตไม่สูงเท่าที่ควร แนวทางการพัฒนาเกษตรกรต้องหาแหล่งที่มีสายพันธุ์ และหัวเชื้อเห็ดที่มีคุณภาพ และภาครัฐต้องให้ความรู้ในการคัดเลือกสายพันธุ์ และการผลิตหัวเชื้อเห็ดให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตเห็ด

2.1.4 โรค และแมลง สาเหตุหลักของโรคที่เกิด และทำให้ก้อนเห็ดเกิดความเสียหายมากที่สุด คือ ราเขียว ราดำ และราส้ม ซึ่งสามารถแพร่กระจายได้ง่ายและรวดเร็ว ส่วนแมลงที่เข้ามาทำลายก้อนเชื้อ คือ ไรไข่ปลาแนวทางการพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการกำจัดโรคและแมลงในการผลิตเห็ดให้แก่เกษตรกร และควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโรคและแมลงในการผลิตเห็ดขอนแก่นอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับโรคและแมลง

2.2 ปัญหาด้านการจำหน่าย

ปัญหาในการจำหน่ายมักจะส่งผลกระทบต่อการผลิต เพราะราคาสินค้าที่ตกต่ำหรือการขายที่ชะลอตัวลง ทำให้การผลิตสินค้าต้องชะลอตัวตามลงไป และราคาของผลผลิตที่ตกต่ำทำให้สินค้า เพราะเห็ดเริ่มไม่เป็นที่นิยมของตลาด ทำให้ตลาดส่วนมากมีกำลังในการซื้อหรือรองรับสินค้าที่ลดน้อยลง และอายุในการเก็บรักษาได้ไม่นาน เมื่อเห็ดไม่เป็นที่นิยมของตลาดในช่วงเวลาหนึ่ง การรับมือกับการจำหน่ายโดยการหาตลาดในการรองรับใหม่ หรือเพาะปลูกเห็ดตามความต้องการของตลาด การรับมือกับราคาสินค้าที่มีราคาที่ตกต่ำลง หรือสินค้าที่ไม่เป็นที่นิยมของตลาดนั้นทำให้สินค้านั้นขายไม่ได้ หรือขายไม่ออก โดยนำสินค้าราคาตกต่ำไปทำเป็นปุ๋ยชีวภาพขาย หรือไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น หรือการนำสินค้าไปแปรรูป ซึ่งจากการวิจัยของ อาชวิน ใจแก้ว เรื่อง การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจ พอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ว่า 1) ปัญหาในเรื่องการดำเนินงานการผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียงจากการสำรวจและร่วมสนทนากับสมาชิกของกลุ่ม พบว่า ได้เริ่มดำเนินการผลิตเห็ดมาแล้วระยะหนึ่ง แต่การผลิตเห็ดยังมีกำลังการผลิตและผลผลิตที่น้อย เพราะเป็นโรงเรือนขนาดเล็ก มีเพียงเห็ดนางฟ้าเพียง 300 ก้อน และเห็ดโคนน้อยจำนวน 100 ก้อน ผลผลิตที่ได้สร้างรายได้ให้กับกลุ่มไม่เพียงพอ และเห็นว่าหากสามารถเพิ่มปริมาณโรงเพาะเห็ดที่มีอยู่นั้น จะทำให้มีกำลังการผลิตในการเพาะเห็ดได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งวิธีการผลิตเห็ดใหม่ ๆ ที่ประหยัด ทำให้อัตราผลตอบแทนต่อก้อนและต่อโรงเรือนสูงขึ้น จะช่วยให้กลุ่มธุรกิจชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น 2) ปัญหาทางการจำหน่าย การดำเนินจำหน่ายในปัจจุบันของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจ พอเพียง คือ การขายเฉพาะที่ด้านหน้าทำการของกลุ่ม โดยผู้ที่มีความต้องการเข้ามาซื้อเอง สินค้าจึงยังไม่เป็นที่รู้จัก (อาชวิน ใจแก้ว, 2560)

3. แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์ม กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดตำบลวาวจิวชัย คง
จ้วย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

3.1 แนวทางการผลิต

แนวทางในการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ ควรจะต้องมีการตรวจสอบความต้องการของตลาด และผู้บริโภคก่อน และจะต้องมีการหาตลาดสำหรับการจำหน่ายสินค้าไว้ล่วงหน้าก่อนทำการผลิต เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในการเพาะปลูกผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค และตามความต้องการของตลาด โดยยึดความนิยมของตลาด เคล็ดลับในการผลิต คือการใช้ความต้องการทางการตลาด หรือความนิยมของตลาดให้เกิดประโยชน์ในการเพาะปลูกมากที่สุด และการดูแลหลังเก็บเกี่ยว จะนำเห็ดที่เก็บได้ในแต่ละครั้งไปทำความสะอาด โดยการทำความสะอาดนี้จะต้องไม่ใช้น้ำในการทำความสะอาดจะต้องเป็นการทำความสะอาดแบบแห้ง และการออกแบบห่อบรรจุที่สวยงาม ซึ่งจากการวิจัยของ อาชวิน ใจแก้ว เรื่อง การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจ พอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงแนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหา คือ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการดำเนินงานการผลิตเห็ด เนื่องด้วยกำลังการผลิต เห็ดยังมีน้อย ผลผลิตต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มีโรงเรือนขนาดเล็กเพียงอย่างเดียว 1 โรงเรือน คือโรงเรือนเห็ดนางฟ้าและเห็ดโคนน้อย ผลผลิตที่ได้จึงไม่เพียงพอสำหรับสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม และเห็นว่าหากสามารถทำให้โรงเพาะเห็ดที่มีอยู่นั้นมีกำลังการผลิตในการเพาะเห็ดเต็มที อีกทั้งวิธีการผลิตเห็ดใหม่ ๆ ที่ประหยัดทรัพยากร จะทำให้อัตราผลตอบแทนต่อก้อนและต่อโรงเรือนสูงขึ้น 2) แนวทางการพัฒนาการตลาด เนื่องจากกลุ่มยังคงทำการตลาดและการขายแบบเดิม คือ การขายเฉพาะที่ด้านหน้าทำการของกลุ่มและผู้ที่มีความต้องการเข้ามาสอบถาม และซื้อเอง ผลผลิตเห็ดจึงยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคอย่างแพร่หลาย ซึ่งก็เป็นการขาดโอกาสในการทำรายได้ ซึ่งในอดีตอาจจะไม่ใช่ปัญหาเนื่องจากผลผลิตที่มีน้อย และมีไม่พอจำหน่ายช่องทางอื่น แต่เมื่อทางกลุ่มได้มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้นจากการอบรม ศึกษาดูงานพบว่ามีโอกาสอีกมากที่กลุ่มสามารถหาช่องทางในการขายผลผลิตได้ และสร้างรายได้ให้กลุ่มเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ทางกลุ่มจึงมีแนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิตเพื่อนำออกจำหน่ายในช่องทางใหม่ ๆ (อาชวิน ใจแก้ว, 2560)

3.2 แนวทางการป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช

การป้องกันศัตรูพืช นั้นสามารถป้องกันได้หลายวิธี โดยวิธีการทำความสะอาดฟาร์มอยู่สม่ำเสมอ หรือจะเป็นวิธีการฉีดพ่นยาฆ่าแมลงรอบ ๆ โรงเพาะเห็ดก็ได้ หรือจะใช้วิธีแบบธรรมชาติโดยการใช้หมักในการไล่พวกแมลงออกไปจากก้อนเห็ด การรับมือการโรคที่จะตามมาหลังเพาะปลูกต้องฆ่าเชื้อ และพักโรงเพาะเห็ด ก่อนที่จะนำก้อนเห็ดที่เพาะแล้วเข้าโรงเห็ด และต้องทำการฆ่าเชื้อโรงเห็ดก่อนล่วงหน้าก่อนนำเห็ดเข้า ศัตรูพืชที่พบการระบาดในเห็ด

เกือบทุกชนิด โดยเฉพาะเห็ดที่เก็บดอกขายได้แล้ว จะโดนหนอนเข้าไปทำลาย ก็จะพบว่าส่วนของเชื้อเห็ดในถุงเห็ดจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หรือสีดำ และส่วนมากก็พบโรคเน่าเกิดขึ้นด้วยทุกครั้ง การป้องกันโดยใช้น้ำหมักชีวภาพในการฉีดไล่พวกแมลงไม่ให้เข้าใกล้ ถ้ามีที่ก้อนเห็ดก็ฉีดอัดเข้าไปที่ก้อนเห็ดได้เลย เพื่อให้ได้ผลและประสิทธิภาพสูงในช่วงที่หนอนระบาด ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของกรมส่งเสริมการเกษตร เรื่อง การเพาะเห็ดเบื้องต้น ได้กล่าวถึงแนวทางการป้องกันโรคและแมลงในเห็ด ว่า 1) มด ปลวก แมลงสาบ สามารถป้องกันโดยใช้สารกำจัดแมลงหยดใส่ ตรงปากทางเข้ารังมดหรือปลวก หรือใช้ไข่ไก่กลบผสมผงซักฟอกโรยบนพื้นดิน 2) ไร สามารถป้องกันโดยรักษาความสะอาดของอุปกรณ์อยู่เสมอ การเพาะเห็ดในโรงเรือนควรมีการพักทำความสะอาดโรงเรือน ส่วนการเพาะเห็ดไม่ควรเพาะเห็ดซ้ำในพื้นที่เดิม ควรหมุนเวียนพื้นที่เพาะเห็ดในระยะเวลา 1 - 2 เดือน 3) โรคราเม็ดผักกาด เกิดจากเชื้อรา มักเกิดกับเห็ด ที่ใช้วัสดุเก่าค้างปี และถูกแดดฝนมาก่อน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นได้ในวันที่ 3 หรือ 4 ของการเพาะเห็ด สามารถป้องกันโดยใช้วัสดุใหม่ไม่ค้างปี 4) โรคราเขียว เกิดได้บนขี้ฟ้าย บนดิน และดอกเห็ด ทั้งการเพาะเห็ดแบบกองเตี้ยและในโรงเรือน สามารถป้องกันได้ด้วยการใช้วัสดุใหม่ไม่ค้างปี 5) ราเห็ดหมึกหรือเห็ดขี้ม้า เกิดจากเชื้อรา สาเหตุจากการใช้วัสดุเพาะที่มีเชื้อเห็ดหมึกอยู่ ป้องกันกำจัดโดยอบไอน้ำตามอุณหภูมิที่กำหนด 6) โรคเน่าละของเห็ด เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย พบในการเพาะเห็ดในโรงเรือน ปัจจุบันยังไม่มีสารเคมีป้องกันกำจัดได้ วิธีการป้องกันที่ทำได้ คือ การรักษาความสะอาดและการปฏิบัติดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558)

3.3 แนวทางด้านการตลาด

จะต้องติดตามข่าวสารของตลาดในเรื่องของราคาสินค้า และต้องสำรวจความต้องการของตลาด ซึ่งความต้องการของผู้บริโภค เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการผลิต และการวางแผนในการจำหน่ายแต่ละครั้งและหาช่องทางการขายใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตในครั้งต่อไป การหาตลาดในการรองรับสินค้านั้นจะต้องหาตลาดที่มีความต้องการในตัวสินค้าหรือเห็ดที่ต้องการจำหน่าย และตลาดจะต้องมีขนาดที่พอดีไม่เล็กจนเกินไป ในการที่จะทำให้ผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมจากนั้น ตัวสินค้าจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ไม่ก็จะต้องทำให้ตัวบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ โดยทำให้ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้อผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจมากขึ้น หรือโลโก้ของฟาร์มในการเรียกลูกค้า และจะต้องมีตัวแทนจำหน่าย เช่น ตลาดหรือห้างสรรพสินค้า ซึ่งจากการวิจัยของ อาชวิน ใจแก้ว เรื่อง การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจ พอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงแนวทางและรูปแบบการแก้ไขปัญหา คือ 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการดำเนินงานการผลิตเห็ด การเพิ่มกำลังการผลิตต่อโรงเรือน การพัฒนาการผลิตด้วยวิธีการแบบใหม่ที่ประหยัด แต่ให้ผลผลิตสูง จะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ 2) แนวทางการพัฒนาการ

ตลาด ในอดีตกลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ แต่เนื่องจากสภาพปัญหาทางต้นทุนและรายได้ที่ไม่เพียงพอ ทำให้กลุ่มต้องมีการพัฒนาในการเพิ่มผลผลิต และขยายกลุ่มทางการตลาดให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำรายได้ที่สูงขึ้น (อาชวิน ใจแก้ว, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย ครั้งนี้ พบว่า มีขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การเลือกสายพันธุ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด 2) การเพาะเห็ดและการดูแลเห็ด 3) การเก็บเห็ดโดยวิธีการดึงด้วยมือเปล่า ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของการทำฟาร์มเห็ดคือ 1) ความชื้นของวัตถุดิบและก้อนเชื้อ 2) โรคและแมลง 3) เศรษฐกิจและการตลาดที่ทำให้ได้ราคาต่ำ โดยมีแนวโน้มทางส่งเสริมการเพาะเห็ดคือ 1) การจัดแพคเกจให้สวยงามดึงดูดความสนใจ 2) การใช้สารสกัดจากธรรมชาติในการดูแล และกำจัดศัตรูเห็ด 3) การคัดเลือกตลาด ตัวแทนจำหน่าย และการเพิ่มช่องทางการตลาดในขายจำหน่ายสินค้า 1) ข้อเสนอแนะต่อฟาร์มเห็ด 1.1) ควรที่จะมีตลาดในการรองรับผลผลิตจากฟาร์มให้เพิ่มมากขึ้น 1.2) โรงเรือนในการเพาะเห็ดควรปิดให้มิดชิด เพื่อป้องกันศัตรูพืชเข้าไปทำลายเห็ด 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน 2.1) ควรมีการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้กับต่างชุมชน เพื่อต่อยอดสินค้าในชุมชน 3) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ 3.1) การส่งเสริมด้านการตลาด และการประกันราคาสินค้าของเห็ด 3.2) การส่งเสริมด้านการกำหนดใช้สารในการกำจัดศัตรูพืช ให้อยู่ในปริมาณที่ผู้บริโภคปลอดภัยจากการบริโภค 4) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 4.1) ควรศึกษาเรื่อง การทำเชื้อเห็ดสำหรับการเพาะปลูก กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 4.2) ควรศึกษาเรื่อง การบริหารฟาร์มเห็ดอย่างครบวงจร กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). การเพาะเห็ดเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.
- เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลร่มเมือง. (26 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. (ไตรรัตน์ มาศตฺเวช และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- นิมอญงค์ อ่อนอก. (2563). กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัวเรือน. ใน (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิยม คงจ้อย. (26 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษา ฟาร์มเห็ด ดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. (ไตรรัตน์ มาศตวेष และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- พนักงานรับสินค้า แผนกผัก-ผลไม้. (26 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ด ฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. (ไตรรัตน์ มาศตวेष และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาควัต ศรีสุรพล และศิวัช ศรีโสภากุล. (2560). แนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความเข้ม แข็งใน ตำบลนาชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม , 4(1), 85-98.
- รุ่งทิวา อันตรเสน. (2556). เก็บเห็ดถั่งหอย ช่วยให้ดอกไม้ขาว เส้นใยไม่สะท้อน ออกดอกได้ ต่อเนื่อง. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.rakbankerd.com/agriculture/page.php?id=6943&s=tblplan t&w=>
- ลีลาวดี จุ่มธิ และคณะ. (2557). ความยั่งยืนของอาชีพทำฟาร์มเห็ด. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2562 จาก <https://autanfarmhed.wordpress.com/>
- วิเชียร คงจ้อย. (26 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมการเพาะเห็ดฟาร์มในชุมชน กรณีศึกษาฟาร์มเห็ดดาบตำรวจวิเชียร คงจ้อย หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. (ไตรรัตน์ มาศตวेष และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- วีรศักดิ์ ฟองเงิน และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีไอโอทีควบคุมฟาร์มอัจฉริยะใน โรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ และ นวัตกรรม, 5(1), 172-182.
- ศรานนท์ เจริญสุข. (2554). คู่มือการเพาะเห็ด. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมอาชีพธุรกิจเพชร กะรัต.
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2556). การเพาะเห็ด เศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2562 จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20161208141403_file.pdf
- สุนีย์ คำพันธุ์. (2557). การคัดเลือกแบคทีเรียสร้างเอนโดสปอร์ที่มีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต เห็ดฟาง. ใน (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจุลชีววิทยา). บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อลงกรณ์ กรณ์ทอง. (2558). ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาเห็ด. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ เกษตร.

อาชวิน ใจแก้ว. (2560). การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารดุชนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 7(1), 38-39.